

*hieruit werden 15 interessante biotopen geselecteerd en aangewezen.

Gedurende twee zomers zijn aparte regionale groepen vrijwilligers gevraagd om enkele van de geselecteerde gebieden minstens 3x te bezoeken. Het witte-hokken project leverde ruim 1000 nieuwe waarnemingen op.

Uiteindelijk hebben we nu, anno 2006, de volgende bestanden: 982 kilometerhokken geteld; 17.693

waarnemingen (238.734 exemplaren);. Uit deze bestanden zijn conclusies getrokken en vervolgens uitgewerkt, die hebben geleid tot de basisinformatie voor de hoofdstukken over biotopen en over veranderingen in de Zeeuwse libellenfauna. Al met al hebben we een actieve en dynamische werkgroep, die trots is op de uitgave van deze libellenatlas.

Peter A. Geene,
Voorzitter en projectcoördinator atlas.

De opmars van de zuidelijke libellensoorten in 2006

Op 1 september was de sluitingsdatum voor inzending van kopij voor deze nieuwsbrief. Het bevreemde mij dat er geen inzendingen bij waren over de zuidelijke soorten die deze zomer rijkelijk aanwezig waren in ons land. Ik vond het niet goed om de nieuwsbrief uit te brengen zonder hier een paar woorden over gezegd te hebben. Daarom hieronder een korte beschrijving van enkele soorten. Hierbij heb ik gebruik gemaakt van de beschrijvingen die terug te vinden zijn in 'De Nederlandse Libellen (2002)'

De verspreidingskaartjes die hier zijn opgenomen zijn gemaakt met 'Landkaartje' en daarna lichtelijk bewerkt met aanvullende data. De aanvullende data heb ik voornamelijk uit de libellennieuwsbrief en waarneming.nl gehaald. De kaartjes geven géén totaal overzicht!

Zuidelijke Glazenmaker (*Aeshna affinis*)

De Zuidelijke glazenmaker is een van de kleinste glazenmakers en komt in Europa vooral voor in de landen rond de Middellandse zee. Ten Noorden van de Alpen wordt de Zuidelijke glazenmaker gezien als

dwaalgast. Bij een invasie kan een tijdelijke vestiging volgen, maar bij enkele slechte zomers op een rij dalen de aantallen weer snel. Dit laatste is van toepassing op alle hier beschreven soorten. Tussen 1990 en 1997 is de soort in 26 kilometerhokken waargenomen. In 2006 is de Zuidelijke glazenmaker al vele tientallen keren waargenomen. Bij een aantal van deze waarnemingen ging het om paringswielen, tandems en in twee gevallen een ei-afzettend vrouwtje (Gelderland en Limburg).

Zuidelijke keizerlibel (*Anax parthenope*)

Dit is een Zuid-Europese soort. Het aantal waarnemingen van deze soort is duidelijk toegenomen. In 1938 wordt de eerste waarneming van de Zuidelijke keizerlibel genoteerd. De eerst volgende waarneming is in 1997 uit de provincie Limburg. Daarna zijn de waarnemingen alleen maar toegenomen. In de Millingerwaard (Gld) werd dit jaar waarschijnlijk een eiafzettend vrouwtje gezien. In dit kaartje heb ik de waarnemingen geplaatst die via de libellennieuwsbrief op internet kwamen. Geen van de waarnemers had de gegevens in 'Landkaartje'

ingevoerd.

Zwervende heidelibbel (*Sympetrum fonscolombii*)

Het verspreidingsvermogen van deze libel is heel sterk. Deze pionier kan snel nieuwe plaatsen bereiken. Van vóór 1996 zijn slechts een tiental waarnemingen bekend.

In 1996 was er een ware invasie van deze soort, waarbij de aantallen ter plekke konden oplopen tot 400 individuen. Op het verspreidingskaartje is duidelijk te zien dat vrijwel alle plaatsen binnen Nederland door de soort bereikt kunnen worden.

Daarbij maakt de zwervende heidelibbel geen onderscheid tussen vaste land en eiland.

Zuidelijke heidelibbel (*Sympetrum meridionale*)

Van de Zuidelijke heidelibbel zijn er tot 1997 slechts

twee individuen in Nederland aangetroffen. Ook deze soort verbreidt zich steeds meer in Noordelijke richting. Daarbij beperkt zij zich niet alleen tot de Zuidelijke provincies, maar worden ook meldingen gedaan uit de provincies Gelderland en Utrecht. De waarschijnlijk meest Noordelijke waarneming van de

Zuidelijke heidelibbel kwam uit de noordoost punt van Flevoland.

Vuurlibbel (*Crocothemis erythraea*)

Ook voor de Vuurlibbel geldt dat de soort op steeds meer plaatsen wordt waargenomen (geen kaart opgenomen). Wanneer je de verspreidingskaartjes van 2005 en 2006 met 'Landkaartje' bekijkt, zie je dat er t.o.v. 2005 een flinke toename zit in het aantal waarnemingen. Deels zal dit ook te maken hebben

Landkaartje nog verder uitgebreid

Landkaartje is bij uitstek geschikt voor het invoeren van vlinder en libellenwaarnemingen. Sinds kort kunnen ook waarnemingen van reptielen, amfibieën en vissen via Landkaartje worden ingevoerd.

Sinds twee jaar heeft De Vlinderstichting voor het online doorgeven van waarnemingen van (nacht) vlinders en libellen 'Landkaartje' ontwikkeld. Landkaartje is te vinden door de volgende link in je browser te tikken: www.vlindernet.nl/landkaartje. Het voordeel van Landkaartje is dat waarnemingen snel ingevoerd kunnen worden. Tevens kunnen er overzichten gemaakt worden van de door jou ingevoerde gegevens. Dit kan in tabelvorm maar je

kan ook kiezen voor het projecteren van je waarnemingen op de kaart van Nederland. Verder is het mogelijk om van alle soorten overzichtskaartjes te maken. Deze geven geen volledig beeld. Het betreffen hier alleen waarnemingen die zijn ingevoerd in 'Landkaartje'. Dat zijn voor de libellen in twee jaar tijd al bijna 46.000. Het is goed om te merken dat steeds meer mensen gebruikmaken van 'Landkaartje'. De Vlinderstichting zorgt ervoor dat de waarnemingen weer bij EIS komen. De waarnemingen van reptielen, amfibieën en vissen worden doorgestuurd aan Stichting RAVON. 'Landkaartje' zal binnen nu en een half jaar vervangen worden door een nieuw programma (indien het allemaal goed werkt), waarbij het mogelijk